

UN XUÍCEO HONROSO PRA GALICIA

O desprezoar e inxurear a Galicia parez o oficio de moitos y-a diáreo estamos ouvindo e lendo xuíceos que, co-a aparencia d'imparciales, non son mais que diatados pol-a inorancea, a n'ala fé ou a paseón, Galicia, a pacentisima Galicia, sofriu moitas veces en silencio aqués xuíceos y-aqués ensultos; mais hoxe, en qu'a súa literatura encómeez'a ser estudeala e conocida; hox'en qu'os espritos non vilgares e preocupados, fixan n-el'a súa aterceón, hoxe Galicia deb'amos-trar que non é, como lle chamou o poeta, *boi de palla* (1), e que sabe rechazar o ensulto co-a protesta, o xuíceo erróneo ou equivocado, co-a reutificación.

Importante, baixo este conceuto, é dar a coñecer e popularizar aqueles xuíceos que, saídos de imparceales prumas, honran a Galicia, porque n-eles s'encerrá unha portesta e unha reutificaceón, de cuyo valor han de xuzgal-os anemigos d'o noso país y-os renegados d'a súa pátreia.

Un d'os países en que primeiro e con mais fundamento s'estudeou y-estudea o noso ideoma, chamado *espúreo*—vergonza nos dá dicilo— por algún gallego, cuyo nome calaremos porque xa non se conta, entros vivos; un d'os países, ripitimos, en qu'a literatura gallega se ten en consideraceón, é Alemaña. Alí, en efeuto, estase facendo pre-fundo estúdeo d'o gallego e cuase nos estre-vemos a dicir que millor que en España se coñece o qu'a nosa lingua se refire, levando, dende logo, ós literatos nosos compatriotas que d'el s'acupan, a ventaxa d'a xusticea con que sempre o trataron.

Cuase ó mesmo tempo que Valera n-a revista *España Moderna* nos nega grórea de ter-xa, anque nacente, unha literatura, pois a tal equival'o reconocer n-a Península soilo

as literaturas Castellana, Catalana e Portuguesa. D. Juan Fastenrath, un alemán que coñece o dedillo canto a España se refire, rubrica n-o seu país un libro titulado *«Catalanische Troubadoures de Gegen» Wart* (Tpo-vadores catalanes contemporáneos), de cuyo manífico prologo, traducido pol-o Sr. Arabia e publicado n-a notabre revista *«La España Regional»* vamos a verter o gallego alg-unhos párrafos, pra legría d'os bos fillos de Galicia e confuseón, d'os apóstatas e renegados.

N-as encantadoras márxenes d'a verde «Galicia, di o Sr. Fastenrath, *cuyas pintores-cas rías non teñen rival n-o mundo* e cuya «Cibdá de Santiago, d'end'os seus multipres «campanarios, viu acodir en romaxe a cla-«os pelegrinos de total-as naciós, reyes e «súditos, damas e villanos, cabaleiros e pa-«xes, prelados e monxes altos e baixos; pro-«sintindos iguales ant'a tumba d'o Apóstol, «formouse unha língoa de DOZURA IN-«COMPARABRE, que pol-a abundancea «de vocales y-o feizizo d'os diminutivos, «atesoura cal *ningunha* autitudes pra canta-«l-as vagarosas ánses en que s'aneg'a y-al-«ma e pra expresal-os sentementos qu'ispi-«pir'a contempraceón d'as bellezas natura-«les. A lingua gallega, nacida ó eco pran-«guideiro d'os pelegrinos provenzaes qu'i-«ban a postras ant'os altares de Composte-«la, ben craro n-as súas primitivas formas «poéticas, as pastorales e vaqueiras, seu «orixen provenzal e gabase d'haber sido «a *mai d'a língoa de Camoens*, d'o portugués, «asi como de *levar ó castillano ventaxa n-o to-«cantes á antigüedá*. N-ela entonon Alifons'o «Sábeo as súas cantigas ou himnos en ala-«banza d'a Virxen bendita e n-ela suspirou «Macías o namorado as súas endechas amo-«rosas. O Gallego é a *língoa d'aqueles valen-«tes que votaron fora de Granada*, ós mouros, «que pobraron os estreitos vals d'a Alpujarra e «que levaron á cabo a conquista de Tunez. Cha-«ma o catalán Viutor Balaguer á literatura «gallega *comenzo d'a castellana*. Cataluña pe-«dricou asi mesmo en Galicia con dilixente «propagand'a súa grande minsión e co-a in-«trodución d'os Xogos Frorales a poesía ga-«llega, que *n-esta terra d'as frores e d'as rías, «afrorecera sempre*; pro que durmía n-a crip-«ta d'o Apóstol, despertou n-os nosos días á «nova vida. A costelaceón mais radeante d'a «poesía gallega foi Rousalia Castro de Mur-«guía, que morreu fai poucos anos. En ga-«llego esquirbiu as súas égrogas o poeta Fru-«més y-os seus malencónecos cantares o des-«aventurado Añon.»

(1) Xañ Manoel Pintos n-o siguiente soneto.

Ou Galicia, Galicia, boi de palla,
Canta lástima ten de tí o Gaiteiro,
O aguillón que che meten é de aceiro
E con el moita forza te asoballa.

No lombo teu zorrega, bate e malla
Fasta o mais monicrénque ferrancheiro,
E talesquer podenco forasteiro
Te bafa, de vergonza sin migalla

Agarima alleira eses ingratos
Ou viboras que postas ó teu peito
Co ferrete che rompen mil buratos
Si o sangue teu refugas d'o teu leito,

Malas novas, madastrá de insensatos,
Dos fillos teus é amor non tes dereito.

Hastr'aquí crega faland'o esquirtor alemán acerca de Galicia, e dicimos acerca de Galicia, porque, d'opineón moi distinta d'o famoso Valera, estudea n-o prólogo d'a súa obra as literaturas d'a Península, contando como tales a vascongada, a gallega a asturiana y-a catalina, n-a que, como corresponde á indole d'a súa obra y-a súa importancia, detense t'unha maneira especeal.

'O lér xúiceo; com'o de que nos acupamos, os amantes de Galicia, os que ll'adicalmol'as nosas debres forzas, sintimos redobral-os ánimos, qu'alent'a espranza n-o día d'a xusticea. Chámennos *insensatos*, chámennos *semibárbaros*, digan que falamos un *lenguax'espúreo* e digan todo esto algus nacidos n-este mesmo ch'án gallego, lamentabement'atquivocados ou fachendosos, c'o seu saber, nosoutros cumpríremol-a obrigaceón que nos impuxemos, cada vez mais gustosos e non vèndo en tales insultos mais que motivos d'estimulo y-enardecemento.

'O francés y-o italeano traducem'sas obras poéticas de Poñdal, ô alemán y-ô inglés a non compta *Ileóstrea d'a Literatura Gallega*, de Besada; estudea con atenceón o príncipe Bonaparte o noso ideoma, literatos como Teófilo de Braga confesan o desenvolto prodixioso d'a nosa literatura y-aprécean-a n-o que vale, a Academia Castellana pubric'a manífica edición d'as cantigas gallegas d'o Rei Sabeo.... qu'importan, pois, os ataques y-os despreceos d'unhos poucos escrivistas doumatizantes?

S'a nosa voz fora tan forte com'os ventos que bruan n-ós bosques e n-as montañas d'a verde Erin cu com'as ondas que se rompen n-as suas prayas, berrariámos ôs vates gallegos: ¡adiante; adiantel! e si com'as brisas que xemen n-ós xardís d'os seus vals, atesourar-a soavidá e perfumes, falaríamos ôs ouvidos d'os fillos de Rousalia Castro, pra dicirllles, cantai, cantai a fermosura d'os nosos campos; cantai o noso ceo, cantai a noso futuro engrandecemento.

A M.

APERTAS. (1)

Poucos anos pasaron desd' entonces....
un pelegrín chegaba á Compostela,
que, en Cuntés nado, viña paseniño

(1) 'O meu querilo amigo Manoel Barreiro Garcia con motivo de graduarse de médico co-a nota de «Sobresalente»

n-os mananteales á beber d'a cência.

Era pequecho ainda, non graúdo
como sôn os que veñen d' outras terras;
mais de saber á sede mais comprida
choutaba esprendorosa n-a súa testa.
Bebe, e rebebe; farto non s'atopa,
dall' un sopapo á bárbara indixencia,
y-o pelegrín d'aqueles poucos anos
abord'a nave azul d'a Terapéutica.
Horfo estaba o probiño, nai tan soilo
tiña, porqu'o bon país lle morrera,
per' unha nai tan santa e cariñosa
qu'er'as duas cousas nunha sola peza.
Dios ll'a conserve! que por Cuntés vive,
de ilustre sangue, venerandas prendas,
para gozar cand' amorosa mira
com'os seus fillos, sin cesar, porgresan.
O pelegrín sigueu, sigueu trunfando,
carantoñas, facéndoll'a Minerva,
o seu corpo con pasmo foi medrando
e medrando con pasmo foi n-a cência.
Apreixa ô fin e desexoso mira
e preto alcontra á tan lexana meta,
d' Esculápeo discípulo querido
coroas d' ouro seu saber refrexan.
Cariñoso amiguiño d' os enfermos
que n-o hespital s' atopan entre queixas,
cal o seu ascendente Figueiroa
maisimas mil con homildá sementa.
Agárrase ô birrete, pega un brinco
y-atópase n-a cume, co-a cabeza
coroadá de lauros e distingos
lucindo á bolra nivea y-amarela.

Hox' aquel pelegrín háchase en Cuntés,
pobo risoño d' esta nobre terra,
e, s' en Santiago, enfermos atopaba,
abrindo os brazos n-o seu pobo, espérano
milleiros d' os que van tomal-as augas
e que renqueando a saludiña anhelan.

Cúdaos ti ben, amigo meu querido,
qu' inda eres neno, e sempre que ti queiras
seguindo d'a maneira qu' empezache,
arrolaráche á fama e non á envexa.

Xa qu' esa dicha tés, xa qu' hoxe eusistes
xunta esa nai namoradaña e tenra,
xa qu' a nota mellor adequiriche
n-o elustre centro aquel de Compostela,
xa qu' amigo d' estudéos cariñoso
fuches, n-aqueles tempos enqu' eu era
estudiante, e fuxiron com' o fume
fuxe tral-os petoutos d'unha serra,
xa que d'un modo craro e terminante
demostrache a bastura d'a tua cência
e xa qu' os trunfos que ti teñas quéroos
cal si garboso eu mesmo os tivera,
dende Lugo, n-un pródico gallego,